

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ К. К. ГОЛОБОРОДЬКО, І. Г. ПЛЮЩА,
О. Є. ПАХОМОВА «БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ УКРАЇНИ. ДНІПРОПЕТРОВСЬКА
ОБЛАСТЬ. ВИЩІ РІЗНОВУСІ ЛУСКОКРИЛІ. ЧАСТИНА І. (LEPIDOPTERA:
LASIOCAMPOIDEA, BOMBICOIDEA, NOCTUOIDEA)»**

Голобородько К. К., Плющ І. Г., Пахомов О. Є. Біологічне різноманіття України. Дніпропетровська область. Вищі різновусі лускокрилі. Частина І. (*Lepidoptera: Lasiocampoidea, Bombicoidea, Noctuoidea* – частина). – Дніпропетровськ, видавництво ДНУ, 2010, 295 с., тираж 300 примірників, рис. 20, карт 135, табл. 5.

Проблема вивчення ентомофауни природних екосистем все більше набуває актуальності в умовах зростання непомірного антропогенного тиску на екологічну рівновагу в екосистемах.

Рецензована монографія – вагомий результат роботи, розпочатої авторами по складанню списку видів 3 надродин вищих різновусих лускокрилих та 9 родин, які зареєстровані у різних екосистемах на території Дніпропетровської області. Подано також їх кадастрові характеристики.

Композиційно монографія складається із вступу, списку використаної літератури, 6 розділів та додатків. Основним розділом монографії і найбільшим за об'ємом є розділ 4 (180 стр.). У цьому розділі наведена характеристика 135 видів вищих різновусих лускокрилих. Для того щоб усвідомити рівень проведених досліджень, нагадаємо, що в Україні відомо всього 168 видів цих метеликів. Для кожного виду авторами монографії подана інформація за єдиним планом: назва виду (латинська, українська, російська), таксономічна характеристика, поширення, місцеперебування, морфологічні ознаки, біологічні особливості, заходи охорони, для окремих видів - економічне значення. У розділі 4 наведено просторовий розподіл видів на території, з нього можна отримати цінну інформацію про стан цієї групи комах на Дніпропетровщині. Матеріали одержані з аналізу літературних джерел та власних даних за останні 15 років. Отже, автори досить коректно, з науковою пунктуальністю відображають в якому стані перебуває ця група лускокрилих в районі дослідження.

Розділ 1 присвячений загальним питанням щодо географічного розташування району дослідження в умовах якого формувалась фауна, вказуючи координати крайніх точок території області, геологічне формування починаючи від архейської і закінчуючи четвертинними геологічними утвореннями за 3800 млн. років, а також рельєф, клімат, гідрологію.

У розділі 2 на самому початку наведений список 135 видів з вказівкою їх належності до надродини, родини, підродини. Короткий морфологіч-

ний нарис охоплює важливіші діагностичні ознаки 8 родин за будовою жилкування крила та генітальних структур самців, але лише окремих представників 4 родин. Названі діагностичні ознаки зображені в якісних рисунках. Крім цього наведений короткий огляд морфології преімагінальних фаз, у більшості гусениць старшого віку зі згадкою про хетотаксію та лялечок. Звичайно цей розділ стає інформативнішим за рахунок описів морфологічних ознак імагінальних фаз, які наводяться в кожній характеристиці виду у розділі 4.

Наступний розділ має велике пізнавальне значення оскільки охоплює достатньо детальний історичний огляд літературних даних, який дає уявлення про те, якою складною є проблема, якій присвячена монографія. Проаналізовані літературні джерела констатують, що в історію дослідження лускокрилих Дніпропетровщини вносили свій вклад відомі ентомологи протягом майже 4 століть. Серед них Апостолов Л.Г. Повертаючись думкою в минуле згадується постать Апостола Л.Г. відомого ентомолога, який декілька разів відвідував біологічний факультет Ужгородського університету, залишивши про себе незабутні враження від його загальних людських якостей та людини-вченого. Цей розділ цікавий і аналізом біорізноманіття та зоогеографією наведених видів. Важливий теоретико-практичний напрямок у цьому розділі представляє погляд авторів про те, що велика кількість видів, які заселяють зональні біотопи перебувають у небезпеці, оскільки цінних степових екосистем в області майже не залишилось. Стан інших видів комплексу різновусих лускокрилих у межах області можна розглядати як потенційно загрозливий та найбільш уразливий серед комах.

У монографії значна увага відводиться екологічним особливостям вищих різновусих лускокрилих району дослідження. У відповідному розділі докладно описано склад та структуру топічних угруповань. Проведений аналіз літературних даних та колекційних матеріалів дозволив авторам виявити особливості ландшафтно – біологічного розподілу видів. Окремі згадані види комплексу утворюють локально масові розмноження на території області, які здатні пошкоджувати асиміляційний апарат листяних по-

рід, отже потрібно визнати і прикладне значення проведених досліджень.

В останніх двох розділах наведений аналіз стану охорони комплексу вищих різновусих лускокрилих на території Дніпропетровської області. Доволі детальний аналіз проблем охорони лускокрилих повторює думку деяких авторів про те, що організація охорони окремих видів комах на певній території може бути здійснена у рамках охорони цілих комплексів у межах охорони деяких екосистем шляхом створенням національних природних парків, тобто збільшенням у майбутньому відсотка площі заповідності від загальної площі області. Подано рекомендації щодо збереження та охорони лускокрилих та інших організмів у регіоні.

Монографія закінчується списком використаної літератури, який нараховує 224 назви і представляє перелік вітчизняних та світових джерел.

На жаль, монографія видана в обмеженій кількості і стає майже недоступною для придбання тими, хто люблять природу.

Сподіваємось, що автори не зупиняться на цьому досягненні, тому хочеться побажати їм, щоб у наступних виданнях вони звернули увагу на те, що у нашій державі відсутні визначники на державній мові майже по всіх групах безхребетних тварин, якими могли б користуватися студенти I-го курсу під час навчально-польових практик.

Не хочеться наводити якісь неточності, вони зустрічаються, але якщо людина не вузький спеціаліст з даної групи комах, то чесно може говорити лише про погрішності редакційного характеру, які зустрічаються у будь-якій книжці. Звичайно можна було б замість фотографій природних екосистем дати фото метеликів, зрозуміло у кольоровому варіанті. Але думаю, що відсутність кольорових

фотографій пов'язана з можливим збільшенням вартості тиражу.

У зв'язку з появою монографії потрібно сказати про наступне. Монографії таксономічного характеру, які видаються у будь-якому університеті – важлива подія, адже не секрет, що в Україні відсутні спеціалісти, колекції з великої кількості груп безхребетних тварин. Це відчувається тепер, коли в основному, різні наукові роботи у вищих навчальних закладах виконуються з певних проблем екології. В таких роботах завжди виникає дилема, якщо в них фігурує велика кількість видів з різних груп, але не відомо хто визначав, перевіряв матеріал, на основі яких колекцій здійснене уточнення видів. В часи Радянського Союзу це компенсувалося за рахунок спеціалістів Ленінграда, Москви, Новосибірська тощо. У зв'язку з цим виникає велике задоволення від того, що викладачі з великим річним педагогічним навантаженням, у співпраці з академічними науковцями, стали спеціалістами-систематиками та зуміли узагальнити накопичений матеріал з вивчення окремих груп лускокрилих.

Без сумніву монографія – цінне надбання для фахівців сільського та лісового господарства, працівників природоохоронних установ, районних відділів Державного управління екології та природних ресурсів, учителів шкіл і викладачів – біологів вищих навчальних закладів, любителів природи.

В. Ю. Мандрик,

д. б. н., професор, біологічний факультет УжНУ

С. І. Фаринець

к. б. н., біологічний факультет УжНУ